

Till arbetspensionsanstalterna

FÖRVÄRVSARBETE UNDER PENSIONERINGSTID

I detta cirkulär ges anvisningar om hur förvärvsarbete påverkar utbetalningen av olika pensionsslag. I anvisningarna utreds begreppet förvärsinkomst som hindrar utbetalning av pension samt olika slag av inkomster. Anvisningarna har gjorts av tolkningsgruppen som verkar i Pensionsskyddscentralen och i vilken också representanter för pensionsanstalterna är representerade.

PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Seppo Pietiläinen

Pentti Koivisto

FÖRVÄRVSARBETE UNDER PENSIONERINGSTID

INNEHÅLLNINGSFÖRTECKNING

	sida
1 Allmänt.....	3
2 Pensioner, vilkas utbetalning kan påverkas av förvärvsarbete	4
2.1 Invalidpension.....	4
2.1.1 Ändring av full invalidpension till delpension eller indragning av pension.....	5
2.2 Individuell förtidspension.....	6
2.3 Förtidspension för frontveteraner	6
2.4 Arbetslöshetspension.....	7
3 Begreppet förvärvsinkomst.....	7
3.1 Kommunala förtroendeuppdrag.....	8
3.2 Förtroendeuppdrag inom kyrkan.....	9
3.3 Arvodesuppdrag inom staten	10
3.4 Privata förtroendeuppdrag.....	10
3.5 Riksdagsmans arvoden.....	11
3.6 Stöd för hemmavård av handikappade, äldre och långtidssjuka.....	12
3.7 Stöd för vård av barn i hemmet.....	13
3.8 Stöd enligt lagen om service och stöd på grund av handikapp.....	14
3.9 Arvoden för familjevård.....	14
3.10 Föreläsnings, artikel,- expert- och uppträdande- arvoden.....	15
4 Bestämmande av månadsinkomsten.....	16
 BILAGOR	
TABELL 1	Vad kan man förtjäna under pen- sioneringstid
Tabell 2	Vad beaktas såsom förtjänst

1 Allmänt

Det centrala syftet med arbetspensionen är att ersätta de bortfallna förvärvsinkomsterna när ett pensionsfall inträffar. Om pensionstagarens möjligheter att förvärvsarbeta under pensioneringstid har stadgats på olika sätt för olika pensionsslag.

Indragning av pensionen innebär emellertid inte alltid något negativt för pensionstagaren. Om återstående tid till exempel är ansluten till ett arbetsförhållande, i vilket pensionslönen är låg, kan det på basen av ett nytt arbetsförhållande uppkomma ytterligare pension, om pension indras.

Förvärvsarbete för person som uppbär ålderspension, förtida eller uppskjuten ålderspension påverkar inte alls utbetalningen av pension. Enligt familjepensionsstadgandena kan den efterlevande makens förtjänster vara av vikt då pensionsjämkningen görs (8 c § APL). Enligt nuvarande stadganden har förvärvsinkomsten för person som erhåller generationssväxlingspension inte begränsats. I detta cirkulär behandlas varken familje- eller generationssväxlingspensionen.

Däremot har rätten att förtjäna begränsats för personer som uppbär invalidpension, individuell förtidspension, förtidspension för frontveteraner samt arbetslöshetspension.

En förutsättning för att utbetalning av deltidspension skall fortsätta är att pensionstagaren förvärvsarbetar. Om förvärvsinkomstens betydelse för fortsatt utbetalning av deltidspension har redogjorts i Pensionsskyddscentralens cirkulär 35/86 och A 28/89.

Förvärvsarbete är av betydelse även inom folkpensionssystemet då man överväger indragning av invaliditetspension, individuell förtidspension och arbetslöshetspension.

Pensionstagaren är skyldig att till pensionsanstalten anmäla sådana förändringar som inverkar på hans rätt att erhålla pension eller på pensionens belopp (17 a § 1 mom. APL). Den som erhåller invalidpension är skyldig att meddela pensionsanstalten om han har återfått sin arbetsförmåga och den som uppbär individuell förtidspension är skyldig att meddela om han återgått till förvärvsarbete. Den som erhåller arbetslöshetspension är skyldig att anmäla förvärvsarbete om förvärvsinkomsten överstiger det tillåtna gränsbeloppet (12 a § 2 och 3 mom. APF).

Pensionsskyddscentralen övervakar pensionstagarnas förvärvsarbete med hjälp arbetsförhållanderegistret och förmedlar registeruppgifterna till pensionsanstalterna som betalar ut pensionerna. Arbete vilket företagare som uppbär pension utför, övervakar Pensionsskyddscentralen med hjälp av skatteuppgifter.

I de cirkulärhänvisningarna som följer anges de cirkulär i vilka frågan närmare har behandlats.

Cirkulär 20/84
Cirkulär 27/87

Invalidpension
Övervakning av pensions-
tagarnas företagarker-
samhet

2

Pensioner, vilkas utbetalning kan påverkas av förvärvsarbete

2.1

Invalidpension

Förutsättningarna för erhållande av invalidpension skall uppfyllas under hela pensioneringstiden. Invaliditetsdefinitionen i APL och KAPL utgår från att man vid bedömning av arbetstagarens arbetsförmåga beaktar allt sådant arbete, som han rimligen kan förutsättas ta emot. Sålunda kan pensionstagarens förvärvsarbete påverka erhållande av invalidpension.

Beträffande invalidpensionen har inte stadgats något fast markbelopp, som pensionstagarens förvärsinkomster inte får överstiga. Då indragning av invalidpension övervägs fäster man uppmärksamhet även vid pensionstagarens hälsotillstånd. En pensionstagare kan till exempel ha deltagit i arbetsprövning utan att pensionen för den skall indras. Då man överväger om pensionstagare fortfarande har rätt till invalidpension, jämförs hans arbetsförtjänster under pensioneringstiden med förtjänstnivån före pensioneringen.

Beroende av arbetsförtjänstens storlek kan invalidpensionen ändras till delinvalidpension eller indras. Då man avgör vilken inverkan förvärsinkomsterna har på invalipensionen får förfarandet inte var alltför schematiskt. På avgörandet inverkar förutom arbetsförtjänsterna också andra faktorer, såsom pensionstagarens ålder, hur länge pensionen redan betalats, pensionsbeloppet, sjukdomen och prognosen för den, hur länge pensionstagaren förvärvsarbetat och klarat sig i arbetet samt den omständigheten, om det finns arbete att få i framtiden.

Förvärvsinkomsterna under pensioneringstiden jämförs i allmänhet med pensionslönen. Företagares arbetsinkomster jämförs med den arbetsinkomst som utgör grund för pensionen. Om pensionstagaren före sin pensionering samtidigt arbetat som företagare och som arbetstagare eller arbetat delvis inom den offentliga sektorn och delvis inom den privata sektorn, skall det sammanlagda beloppet av de pensionsgrundande lönerna och arbetsinkomsterna tas till grund för jämförelsen.

Inkomster av förtroendeuppdrag är i allmänhet inte ett tecken på att arbetsförmågan återfåtts och dylika inkomster kan i regel inte anses ligga till grund för indragning av invalidpension. Motsatsen kan dock föreligga om förtroendeuppdraget är betydande (riksdagsman) eller om det vid gränsfall även finns andra inkomster.

Om pensionslönen inte motsvarar pensionstagarens stabiliserade förtjänstnivå, skall man försöka finna en sådan längre tillbaka i arbetshistorien. En bild av förtjänstnivån ger de registrerade pensionslönerna och de åt företagarna fastställda arbetsinkomsterna. Detta gäller i synnerhet situationer var pensionen baserar sig på korta arbetsförhållanden.

För att säkra en enhetlig praxis har det ansetts nödvändigt att för olika situationer ange riktgivande procenttal, som kan härledas ur lagen om pension för arbetstagare.

2.1.1

Ändring av full invalidpension till delpension eller indragning av pension

Full invalidpension övervägs att ändras till delpension om pensionstagarens förtjänster är minst 40 men inte 60 procent av den pensionsgrundande lönen eller arbetsinkomsten.

Om pensionstagarens förtjänster överstiger 60 procent av den pensionsgrundande lönen eller arbetsinkomsten, övervägs indragning av pensionen.

På motsvarande sätt övervägs ändring av delpension till full pension om pensionstagarens förtjänster understiger 40 procent av den pensionsgrundande lönen eller arbetsinkomsten. Härvid förutsätts i allmänhet, att pensionstagarens arbetsförmåga har förändrats och att han har ansökt om ändring av delpension till full pension. Tiden då

pensionstagaren har arbetat och hans hälsotillstånd beaktas också.

Cirkulär 20/84

Invalidpension

2.2

Individuell förtidspension

Avsikten med den individuella förtidspensionen är, att ge en arbetstagare, som länge deltagit i arbetslivet och vars arbetsförmåga i sådan mån har nedgått att det inte skäligen kan förutsättas att han skall fortsätta sitt förvärvsarbete, en möjlighet att lämna sitt arbete. Det är därför inte ändamålsenligt att personen såsom tidigare fortsätter sitt förvärvsarbete och samtidigt uppbär individuell förtidspension. Då lagen stiftades utgick man från, att det var fråga om personer som var nära pensionsåldern och vilkas arbetsförmåga i hög grad har nedgått. Man tänkte sig då att personen helt skulle lämna arbetslivet (Regeringens proposition 85/85). Därför får person som uppbär individuell förtidspension ha endast små förvärsinkomster.

Enligt 4 e § 1 mom. APL är en förutsättning för erhållande av individuell förtidspension att pensionstagarens förvärsinkomster i sådana arbeten som avses i lag, pensionsreglemente eller pensionsstadga som nämns i 8 § 4 mom APL inte kan uppskattas överstiga de i 1 § 1 mom. APL stadgade gränsvärdet (1 011 mk/ mån år 1991).

Då man jämför betydelsen av hur förvärsinkomster inverkar på utbetalning av pension mellan pensionstagare av individuell förtidspension och pensionstagare av invalidpension, skall observeras att individuell förtidspension till följd av förvärvsarbete betydligt lättare kan indras. Beträffande förvärsinkomster en person som uppbär individuell förtidspension får förtjäna är stadgat direkt i lagen.

Cirkulär A 5/90 Tillämpningsanvisningar gällande individuell förtidspension

2.3

Förtidspension för frontveteraner

Avsikten med lagen om förtidspension för frontveteraner har varit att ge frontveteranerna en möjlighet att lämna förvärvsarbete. Därför är det naturligt, att det förutsätts att frontveteranen för pensioneringstiden lämnar sitt förvärvsarbete. Eftersom det ändå inte är ändamålsenligt att förhindra frontveteranen från att arbeta i uppgifter främst av hobbynatur, får han månatligen i

medeltal förtjäna det i 1 § 1 mom. APL förutsatta markbeloppet. (Regeringens proposition 195/81).

Enligt 4 § 2 mom. FrvPL är en förutsättning för erhållande av förtidspension att frontman har avstått från förvärvsarbete i enlighet med lagar, stadganden och bestämmelser som nämns i 8 § 4 mom. APL eller i enlighet med lagen om sjömanspensioner eller lagen om pension för riksdagsmän i sådan mån att hans förvärvsinkomst i genomsnitt kan uppskattas utgöra i medeltal högst det markbelopp som avses i 1 § 2 mom. 2 punkten APL (1 011 mk/mån år 1991).

Gränsbeloppet är detsamma i förtidspensionen för frontveteraner och i den individuella förtidspensionen och upphörande av förvärvsarbete skall beträffande dessa behandlas enligt samma principer.

2.4

Arbetslöshetspension

Avsikten med arbetslöshetspension är att under tider med svårt sysselsättningsläge trygga utkomstskyddet för äldre långvarigt arbetslösa personer. (Regeringens proposition 249/84). Stadgandena gällande arbetslöshetspensionen reviderades från och med början av år 1985, eftersom det som en följd av de tidigare schematiska stadgandena utbetalades arbetslöshetspension trots att pensionsstagaren samtidigt arbetade och till och med utförde regelbundet förvärvsarbete.

Enligt 4 c § 4 mom. APL betalas arbetslöshetspension inte för kalendermånad under vilken pensionsstagaren har förvärvsarbetat och därvid förtjänat minst det dubbla beloppet enligt i 1 § 1 mom. 2 punkten APL (2 022 mk/mån år 1991). Tillfälligt förvärvsarbete leder inte till att pensionen varaktigt indras utan endast till att betalningen av pensionen avbryts.

Cirkulär A 13/89

Arbetslöshetspension

3

Begreppet förvärvsinkomst

Som förvärvsinkomst beaktas lön eller annan penningförmån, som har erhållits som vederlag för arbete utfört i arbetsförhållande eller som företagare. Förvärvsinkomster erhålls sålunda för arbete utfört i arbets- eller tjänsteförhållande, såsom företagare eller i förtroendeuppdrag.

Pensionstagarens kapitalinkomster är inte förvärvsinkomster, som påverkar utbetalningen av pension,

eftersom de baserar sig på ägande och inte på utförtarbete. Dylika inkomster är till exempel räntor, dividender, ren vinst av skogsbruk, tillfälligt försäljningssvinst och hyresinkomster. Om förvärvsinkomsten baserar sig på arbete som utförts före pensioneringen, beaktas detta inte som förvärvsinkomst trots att beloppet skulle ha betalats under pensioneringstiden (t.ex. artikelarvodet).

I de olika pensionslagen skiljer sig ordalydelsen i någon mån då man stadgat om hurudant förvärvsarbete som inverkar på utbetalning av pension. I den individuella förtidspensionen och förtidspensionen för frontveteraner samt deltidspensionen avser man med förvärvsarbete sådant arbete som avses i de lagar, pensionsreglementen och pensionsstadgor som nämns i 8 § 4 mom. APL.

Beträffande arbetslöshetspensionen hänvisas inte till 8 § 4 mom. APL. Därför skall förvärvsinkomstbegreppet tolkas vidare vid arbetslöshetspension än vid de tidigare nämnda pensionslagen.

Inte heller i folkpensionslagen hänvisas beträffande individuell förtidspension och arbetslöshetspension till 8 § 4 mom. APL.

3.1

Kommunala förtroendeuppdrag

Man kan vägra ta emot kommunalt förtroendeuppdrag endast på i kommunallagen uppräknade grunder.

Av lagen om pension för kommunala förtroendevalda och av den på basen av nämnda lag givna pensionsstadgan omfattas i kommunallagen avsedda kommunala förtroendevalda (kommunernas och kommunalförbundens förtroendevalda), förtroendevalda, som en kommun eller ett kommunalförbund väljer till statlig nämnd eller kommitté eller annars till statligt förtroendeuppdrag och för vilka kommunen eller kommunalförbundet är skyldig att utbetala arvode. Också förtroendevalda inom kommunernas och kommunalförbundens centralorganisationer, Kommunernas pensionsförsäkring, Kommunala arbetsmarknadsverket och övriga medlemssamfund av Kommunernas pensionsförsäkring omfattas av pensionssystemet för kommunala förtroendevalda.

Exempel på kommunala förtroendeuppdrag är medlemskap i kommunfullmäktige, medlemskap i kommunstyrelsen, medlemskap i nämnd eller direktion utsedda av kommunfullmäktige, revisor för kommunen, medlemskap i kommunalförbunds förbundsfullmäktige eller förbundsstyrelse, revisor för kommunalförbund, medlem

skap i styrelse för kommuns centralorganisation samt uppdrag som nämndeman i häradsrätten. För kommunalt förtroendeuppdrag betalas arvode och ersättning för förlust av förtjänst.

Till ordföranden för kommunfullmäktige, kommunstyrelsen och ordförandena för viktigaste nämnderna kan betalas fast månads- eller årslön.

Lagen om pension för kommunala förtroendevalda och den på basen av den givna pensionsstadgan är inte nämnd i 8 § 4 mom. APL. Kommunala förtroendeuppdrag inverkar inte på utbetalning av invalidpension, individuell förtidspension eller förtidspension för frontveteraner. De betraktas inte heller som förvärvsarbete för person som uppbär deltidspension. Inom folkpensionssystemet kan förtjänst för kommunalt förtroendeuppdrag betraktas som förvärvsinkomst.

Kommunala förtroendeuppdrag inverkar i allmänhet inte på utbetalning av arbetslöshetspension. Indragning av pension kan dock komma i fråga om pensionstagarens löner eller arvoden för olika offentliga förtroendeuppdrag sammanlagt eller tillsammans med övriga förtjänster blir exceptionellt höga. Om förtroendeuppdraget är månadsavlönat, tyder detta på att det är fråga om förvärvsarbete.

3.2

Förtroendeuppdrag inom kyrkan

Förtroendevalda inom kyrkan är till exempel medlemmar av kyrkomötet, kyrkofullmäktige och kyrkorådet samt församlingarnas årsrevisorer.

I pensionslagen för evangelisk-lutherska kyrkan finns inget stadgande om att lagen förutom personer i tjänste- eller arbetsförhållande skulle omfatta personer i andra med dem jämförbara tjänsteförhållanden. Pensionsskyddet för personer som handhar förtroendeuppdrag inom kyrkan är inte heller anordnat med stöd av en särskild lag.

Kyrkligt förtroendeuppdrag är sålunda inte i 8 § 4 mom. APL avsett förvärvsarbete. Verksamhet i kyrkligt förtroendeuppdrag anses sålunda inte vara förvärvsarbete som inverkar på utbetalning av invalidpension, individuell förtidspension, förtidspension för frontveteraner eller deltidspension. Inom folkpensionssystemet kan arvode för förtroendeuppdrag inom kyrkan betraktas som förvärvsinkomst.

På utbetalning av arbetslöshetspension inverkar kyrkliga förtroendeuppdrag i allmänhet inte. In

dragning av pension övervägs på samma grunder som för person i kommunalt förtroendeuppdrag.

3.3

Arvodesuppdrag inom staten

Inom statsförvaltningen finns inga egentliga förtroendeuppdrag som kan jämföras med förtroendeuppdragen inom det kommunala självstyret och med de privata företagens högre organ. Däremot finns det inom statsförvaltningen ett flertal kommissioner, råd, direktioner etc. som är tillsatta för ett visst ändamål och som har många medlemmar. Inom dessa organ arbetar antingen statsanställda eller personer som kallats till uppdraget från annat håll. För uppdraget betalas mötesarvoden eller månadslön eller både och.

Om för uppdraget betalas fast månadslön eller fast mötesarvode anses uppdraget utgöra ett tjänstgöringsförhållande som berättigar till pension. Förvärvsinkomsterna är sålunda inkomster för sådant förvärvsarbete som avses i 8 § 4 mom. APL. Om för medlemskapet däremot endast betalas mötesarvode, beaktas arvodet i den pensionsgrundande lönen om verksamheten hänför sig till pensionstagarens tjänst eller arbete. En dylik verksamhet kan inte fortgå efter pensioneringen.

Arvoden för uppgift som inte hänför sig till tjänst eller arbete omfattas inte av pensionsskyddet och hindrar sålunda inte utbetalning av invalidpension, individuell förtidspension eller förtidspension för frontveteraner. Inom folkpensionssystemet kan dylika arvoden betraktas som förvärvsinkomst.

Däremot kan indragning av arbetslöshetspension övervägas på samma sätt som vid övriga offentliga förtroendeuppdrag, om arvodena för dessa uppdrag är exceptionellt höga.

3.4

Privata förtroendeuppdrag

Enligt 1 b § 2 mom. APL avses med förtroendeuppdrag vid tillämpningen av denna lag uppdrag, till vilket en person valts att för bestämd tid eller tills vidare representera ett visst samfund, en viss krets av personer eller en viss sakkännedom och vid vars utförande han inte står i arbets- eller tjänsteförhållande och inte heller verkar såsom i lagen om pension för företagare avsedd företagare. APL gäller inte förtroendeuppdrag inom staten, kommunerna eller kommunalförbundena.

Som exempel på förtroendeuppdrag kan nämnas personer som sköter olika slag av förtroendeuppgifter inom intresseorganisationer (såsom arbetsmarknadsorganisationerna) samt förtroendevalda inom andra föreningar, andelslag och i övriga organ inom företag (såsom förvaltningsråd och styrelse).

För förtroendevald kan anordnas pensionskydd i enlighet med minimivillkoren i APL förutsatt att arvodet uppgår till gränsbeloppet (550 mk/mån år 1991). På privat förtroendeuppdrag tillämpas stadgandena i 8 § 4 mom. APL. Sålunda beaktas arvoden för förtroendeuppdrag i allmänhet som förvärvsinkomst.

Hur privat förtroendeuppdrag inverkar på utbetalning av pension skall bedömas från fall till fall. Detta är fallet oberoende av om pensionskyddet är anordnat eller inte. I regel beaktas arvoden för privata förtroendeuppdrag som förvärvsinkomst då man överväger indragning av invalidpension, individuell förtidspension, förtidspension för frontveteraner och arbetslöshetspension.

Om månadslön betalas för ett förtroendeuppdrag, tyder det på att förvärvsarbete är för handen. Om förtroendeuppdragen endast förekommer i liten skala och inte innehas i förtjänstsyfte, beaktas inte arvoden för dessa som förvärvsinkomst. Om en person efter att ha gått i pension fortsätter att verka inom sitt företag under beteckningen förtroendevald, är detta att betrakta som förvärvsarbete.

Också inom folkpensionssystemet betraktas arvoden för privata förtroendeuppdrag som förvärvsinkomster.

Arvoden för privat förtroendeuppdrag kan även inverka på erhållande av deltidspension. Om en person efter att ha gått i deltidspension märkbart utökar sina privata förtroendeuppdrag, kan detta leda till att kravet på minskningen i förvärvsinkomsten inte mera uppfylls på det sättet erhållande av deltidspension förutsätter.

3.5

Riksdagsmans arvoden

Trots att riksdagsmannauppgifterna anses vara förtrondeuppdrag, kan man inte undvika att fästa uppmärksamhet vid arbetets krävande natur. Riksdagsmannaupdraget är jämförbart med heldagsarbete.

Invalidpension enligt LFÖPL och APL indrogs till följd av riksdagsmannaupdrag. PND:s beslut 17.3.1980.

Förvärvsinkomster som erhållits på basen av i lagen om pension för riksdagmän skall enligt 4 § 2 mom. FrvPL beaktas då man prövar förutsättningarna för erhållande av pension. Då man beaktar arvodet för riksdagsmannaupdraget, kan pensionstagaren under sin riksdagsmannaperiod inte anses vara arbetsoförmögen och inte heller berättigad till arbetslöshetspension.

I 8 § 4 mom APL är lagen om pension för riksdagsmän inte nämnd. Om en person som uppbär individuell förtidspension börjar utöva riksdagsmannaupdrag, är hans förvärsinkomster så höga, att indragning av hans pension är motiverad. Något stadgande om indragning av individuell förtidspension till följd av riksdagsmannaupdrag finns däremot inte.

Om person som uppbär deltidspension blir invald i riksdagen, är han inte berättigad till deltidspension under riksdagsmannaperioden.

3.6

Stöd för hemmavård av handikappade, äldre och långtidssjuka

Stöd för hemmavård av handikappade, äldre och långtidssjuka utbetalas med stöd av socialvårdslagen (710/82) och socialvårdsförordningen (607/83). Vårdplatsen är den vårdades hem.

Stödet för hemmavård av handikappad, äldre eller långtidssjuk är graderad i tre markbelopp beroende på behovet och svårigheten av vården. (Stödet för hemvård är år 1990 1 00 mk/mån, 1 900 mk/mån eller 2 500 mk/mån).

Vid tillämpningen av APL betraktas ett vårdförhållandet som APL-arbetsförhållande, om den vårdade inte är familjemedlem till skötaren.

Ett äkta par har utöver det kommunala hemvårdsstödet betalt lön till vårdare. Vården skedde i de vårdades hem. Vårdaren ansågs stå i APL-arbetsförhållande till de vårdade. Såsom APL-lön betraktas det av kommunen betalda hemvårdsstödet och den av de vårdade betalda lönen. (FSD 3587/88/628).

I tillämpningspraxis av arbetspensionslagarna har vårdavtal inte ansetts vara arbetsförhållande mellan kommunen och vårdaren då det varit fråga om vårdare som bor tillsammans med den vårdade, eftersom kommunens rätt till ledning och uppsikt inte i tillräckligt hög grad uppfylls.

Juridiska avdelningen

20.11.1990

Arbetsrådet har däremot ansett att vårdare som har uppgjort vårdavtal med socialnämnden står i arbetsförhållande till den kommun som utbetalar hemvårdsstödet. I två fall har vårdaren varit en annan än person som bor i det gemensamma hushållet (besluten 44/87 och 17/88). I sitt beslut 4/89 ansåg arbetsrådet att också vårdarens äkta make stod i arbetsförhållande till kommunalförbundet.

Ett besvär om tillämpning av APL på vårdförhållande är anhängigt hos Försäkringsdomstolen. Pensionsnämnden ansåg i detta fall att den vårdade inte var vårdarens arbetsgivare. Om FDS:s beslut föranleder ändring av tillämpningspraxis informerar Pensionskyddscentralen pensionstalterna om detta.

Då hemvårdsstöd betalas för vård av familjemedlem i det gemensamma hemmet är det inte fråga om sådan förvärvsinkomst som hindrar erhållande av individuell förtidspension eller förtidspension för frontveteraner. Detta påverkar inte heller erhållande av invalidpension.

Då stöd för hemmavård av äldre, handikappad eller långtidssjuk utbetalas för vård av familjemedlem, beaktas stödet inte heller som förvärvsinkomst vid arbetslöshetspension.

Om hemvård utförs i APL-arbetsförhållande beaktas det såsom förvärvsinkomst i alla de tidigare nämnda pensionsslagen.

3.7

Stöd för vård av barn i hemmet

Enligt lagen om stöd för vård av barn i hemmet (24/85) betalas ekonomiskt stöd till förälder eller andra vårdnadshavare för barn under tre år. Stödet består av en grunddel, en syskonförhöjning och en tilläggsdel.

I allmänhet utbetalas hemvårdsstödet för vård av barn i det gemensamma hemmet, och det är sålunda inte en sådan inkomst som hindrar erhållande av individuell förtidspension eller förtidspension för frontveteraner. Stödet påverkar inte heller erhållande av invalidpension.

Till följd av åldersstrukturen på personer som uppbär arbetslöshetspension är pensionstagare av denna pension endast sällan berättigad till hemvårdsstöd för barn. Stödet beaktas inte som inkomst.

Juridiska avdelningen

20.11.1990

3.8

Stöd enligt lagen om service och stöd på grund av handikapp

Vid ingången av år 1988 trädde lagen om service och stöd på grund av handikapp (380/87) i kraft. En ny stödform som stadgas i denna lag är ersättandet av kostnader för avlönande av personlig hjälpare åt gravt handikappad. Den handikappade fungerar som sin hjälparens arbetsgivare och får ersättning av kommunen för lönekostnaderna. Utom de egentliga lönekostnaderna ersätts i enlighet med lagen om service och stöd på grund av handikapp även de lagstadgade avgifter och ersättningar som arbetsgivaren är skyldig att erlägga, till exempel arbetspensionsavgifterna. Även familjemedlem kan vara hjälpare.

Som lönegrund kan enligt socialstyrelsens direktiv användas den månads- eller timlön som uträknats på basen av hemvårdarens lön.

Eftersom en dylik hjälpare med stöd av 16 § 2 mom. förordningen om service och stöd på grund av handikapp är anställd av den handikappade, betraktas hjälparens lön som inkomst av förvärvsarbete vilket avses i stadgandena i 8 § 4 mom. APL, också då lönen betalas åt familjemedlem.

3.9

Arvoden för familjevård

Enligt barnsskyddslagen (683/83) är socialnämnden under vissa förutsättningar skyldig att omhänderta barn och ordna barnets vård utom hemmet. Socialnämnden kan ingå familjevårdsavtal med vårdare om ordnade av familjevård för omhändertaget barn. Barnet vårdas i familjevårdarens hem. Åt familjevårdare betalas ett skattepliktigt vårdarvode och en skattefri kostandsersättning. Enligt rättspraxis har familjevårdare inte ansetts stå i arbetsförhållande till kommunen.

Enligt sinnessjuklagen (187/52) och sinnessjukförordningen (1044/77) kan sinnessjuka eller personer som lider av andra mentala störningar placeras i familjevård. Sinnessjukhuset ingår vårdavtal med familjevårdaren. Även utvecklingsstörda kan placeras i familjevård och i sådana fall ingår ett kommunalförbund för specialomsorg eller en kommunvårdavtal med familjevårdaren. Åt familjevårdaren betalas ett skattepliktigt arvode och en skattefri kostnadsersättning.

En revidering av lagstiftningen gällande mentalhygien är under arbete i riksdagen.

I regel har det ansetts, att familjevårdare inte står i arbetsförhållande. Sålunda omfattas familjevården inte av pensionslagarna. Om verksamheten bedrivs i större utsträckning, kan lagen om pension för företagare tillämpas.

Ett äkta par skötte i sitt hem nio utvecklingsstörda barn och fick sin utkomst av detta arbete, som grundade sig på skriftligt vårdavtal. I arbetet hjälpte en praktikant, vars lön delvis betalades av staten. Familjeverksamheten var så omfattande, att den ansågs vara företagaverksamhet och de äkta paret omfattades av FÖPL. PND:s beslut 17.2.1987.

Då familjevård idkas så, att den inte omfattas av pensionslagarna, hindrar inkomsten inte fortsatt utbetalning av individuell förtidspension eller förtidspension för frontveteraner. Den beaktas inte heller då man överväger om förutsättningarna för fortsatt utbetalning av invalidpension uppfylls. Ersättningar för familjevård inverkar i allmänhet inte heller på utbetalning av arbetslöshetspension och de anses inte heller vara förvärvsinkomst för person som uppbär deltidspension.

Om familjevårdsverksamheten bedrivs i sådan utsträckning, att tillämpning av FÖPL kan komma i fråga, beaktas inkomsterna för verksamheten som förvärvsinkomst. Härvid skall noteras att det i den utbetalda ersättningen ingår både arvode och kostnadsersättning.

Stiftande av en lag om familjevårdare är under arbete. Enligt den skall åt familjevårdare anordnas pensionsskydd enligt KTAPL, och då betraktas förtjänsten som inkomst av förvärvsarbete vilket avses i 8 § 4 mom. APL. Lagen träder i kraft tidigast 1.1.1992.

3.10

Föreläsnings-, artikel-, expert- och uppträdandearvoden

Föreläsnings-, artikel-, expert- och uppträdandearvoden beaktas som förvärvsinkomst av sådant förvärvsarbete som lyder under pensionslagarna. I regel omfattas arvoden inte av pensionsskyddet antingen till följd av arbetets längd eller till följd av att förvärvsinkomsten är för låg. Pensionsskyddets tillväxt är emellertid inte av vikt då man bedömer arvodenas inverkan på utfäendet av pension, utan arvoden beaktas som förvärvsinkomst.

4

Bestämmande av månadsinkomsten

Om pensionstagarens månatliga förvärvsinkomster har stigit till det i lagen stadgade gränobeloppet, indras pensionen.

När den månatliga inkomsten beräknas, beaktas lön och andra förmåner på samma sätt som då pensionslönen uträknas. Om en pensionstagare bedriver företagareverksamhet, betraktas som hans förvärvsinkomst den arbetsinkomst, som har fastställts eller som skulle fastställas för honom om han försäkrades enligt LFÖPL eller FÖPL.

Vid fastställande av arbetsinkomsten kan även den i beskattningen meddelade eller fastställda inkomsten användas.

Om det ur Pensionsskyddscentralens register fås vetskap om ett avslutat arbetsförhållande, betraktas den i registret införda månadslönen som pensionslön, om pensionstagaren på förfrågan inte företer annan utredning. En inregistrerad KAPL-lön utgör i regel arbetsförtjänst för betalningsmånaden. I den KAPL-lön som redovisas när ett arbetsförhållande avslutas kan likväl ingå även ackordöverskott och semestersersättning. Om KAPL-lönen är anmärkningsvärt stor, kan pensionsanstalten utreda ärendet med arbetsgivaren redan innan kontakt tas med pensionstagaren.

Om pensionstagaren samtidigt är anställd i flera arbetsförhållanden eller bedriver lantbruks- eller annan företagareverksamhet jämsides med ett arbetsförhållande, betraktas de sammanlagda för dessa förvärvsarbeten erhållna inkomsterna. Om en lantbruksföretagare har sänkt sin arbetsinkomst just under minimigränsen kan han inte alls förvärsarbete under pensioneringstid.

Om lönen för ett arbete som räckt flera månader utbetalats på en gång skall beloppet fördelas på alla de månader under vilka arbetet gjorts. Speciellt föreläsnings-, artikel-, expert- och uppträdearvoden utbetalas på en gång trots att förberedelsearbetet gjorts under en längre tid. Arvodet skall då fördelas på de månader under vilka förberedelserna pågått och den genomsnittliga månadsinkomsten blir avgörande för bedömningen.

Beträffande den individuella förtidspensionen och förtidspensionen för frontveteraner har stadgats, att den genomsnittliga förvärvsinkomsten per månad inte får överstiga gränsbeloppet. När en person som uppbär pension frågar om möjligheterna att förvärvsarbeta under pensioneringstid skall man meddela honom att månadsinkomsten inte får överstiga det i lagen angivna gränsbeloppet. Vid kontroll i efterhand och när man överväger indragning och återindrivning av pensionen, får förvärvsinkomsten under någon månad i viss mån överstiga det tillåtna gränsbeloppet, om inkomsterna har varierat från månad till månad. Vid den tidpunkt då månadsinkomsterna kontrolleras får de under den senaste sexmånadersperioden dock inte övergå gränsbeloppet multiplicerat med sex.

Vid återindrivning av pension iakttas anvisningarna i Pensionsskyddscentralens cirkulär 11/87 angående återindrivning av pension som utbetalats utan grund.

HUR MYCKET FÅR MAN FÖRTJÄNA UNDER PENSIONERINGSTID

Beviljad pension	Förvärsinkomstgräns	Observera att
Förtida ålderspension	- ingen gräns	
Ålderspension	- ingen gräns	
Full invalidpension	- högst 40 % av pensionslönen	även ålder, yrksesskicklighet och hälsotillstånd beaktas; tillfälligt förvärvsarbete inte beaktas
Delinvalidpension	- högst 60 % av pensionslönen	"
Individuell förtidspension	- högst 1 011 mk/mån (år 1991)	
Förtidspension för frontveteraner	- högst 1 011 mk/mån (år 1991)	
Arbetslöshetspension	- högst 2 022 mk/mån (år 1991)	
Deltidspension	arbetstagare - minst 1 011 mk/mån (år 1991) - högst 70 % av pensionslönen företagare - minst 24 262 mk/år (år 1991) - högst hälften av den stabiliserade arbetsinkomsten i heltidsarbete	förvärvsarbetet skall vara fortgående

Juridiska avdelningen

20.11.1990

VAD BEAKTAS SOM FÖRVÄRSINKOMST

Inkomst	Pensionsslag					
	åldP	invalidP	ind. fört.P	frovP	arblP	del- tidsP
Arvoden för kommunala förtroendeuppdrag	-	-	-	-	x	-
Arvoden för förtroende- uppdrag inom kyrkan	-	-	-	-	x	-
Arvoden för upp- drag inom staten	-	x	x	x	x	x
Arvoden för privata förtroendeuppdrag	-	x	x	x	x	x
Riksdagsmans arvode	-	x	x	x	x	x
Hemvårdsstöd	-	x	x	x	x	x
Ersättning enligt lagen om service och stöd på grund av handikapp	-	x	x	x	x	x
Arvoden för familjevård	-	x	x	x	x	x
Föreläsnings-, artikel-, expert-, och uppträdande- arvoden	-	x	x	x	x	x

åldP = ålderspension

invP = invalidpension

ind.fört.P= individuell förtidspension

frovP = förtidspension för frontveteraner

arblP = arbetslöshetspension

deltidsP = deltidspension

- beaktas inte som inkomst

- kan beaktas som inkomst